

Náučný chodník Sucháň

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Veľký Krtíš
Geomorfologická jednotka:	Krupinská planina
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Sucháň, Jednota
Východisko:	Sucháň, centrum
Trasa:	Sucháň: centrum - obcou k juhu nadol dolinou Suchánika a Suchánskeho potoka - turistické rázcestie Krížne cesty - nahor dolinou Líštice - Trúbiaci kameň - osada Zabry
Dĺžka, prevýšenie:	7,8 km, prevýšenie 190 m
Čas prechodu:	2,5 h
Počet zastávok:	17
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: V celej trase je chodník súbežný so zelenou a neskôr žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: ?, 2015 a 2021 obnova

Aktuálny stav: Niektoré informačné panely chýbajú (2021; viac v poznámke nižšie).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obec Sucháň, Sucháň 82, 991 35 Dačov Lom, tel. 047 / 4514 137

Poznámky: (1) Ako názov náučného chodníka používame jedno z jeho rôznych vyskytujúcich sa označení. (2) Na náučnom chodníku v obci a na trase okolo Trúbiaceho kameňa sú informačné panely rôznych projektov. (3) V čase obnovy chodníka členmi KST Banská Bystrica – Kremnička v roku 2021 niekoľko pôvodných panelov neexistovalo.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodnou lokalitou pre geovedne orientovanú exkurziu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Sucháň. Obec juhovýchodne od Krupiny v zvlnenom odlesnenom plošinatom teréne v centre Krupinskej planiny na hornom toku Suchánika, prítoku Suchánskeho potoka. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1349. Vlastníkmi majetkov boli rôzne zemianske rody, napr. Dačovci. V 16. storočí v obci žili aj dve srbské rodiny, neskôr i prisťahovalci z Tirolska. V 17. – 19. storočí na mieste poslednej kováčskej vyhne pri studni Pivárka pracoval pivovar. Obyvateľstvo sa živilo najmä poľnohospodárstvom, chovom oviec a dobytky, včelárstvom a ovocinárstvom, ktoré sa tu stalo významným zdrojom obživy najmä po zriadení župnej štepnice v roku 1876. Pri salašoch v okolí obce sa formovali laznícke sídla – v 19. storočí ich tu bolo vyše 50. Významnou pamiatkou v obci je evanjelický a. v. kostol – renesančná jednolodová stavba z roku 1530 – uprostred opevneného areálu. Kostol bol neskôr viackrát upravovaný (1699, 1784, 1869 – prístavba veže a rozšírenie lode kostola). Významný je súbor pamiatkovo chránených ľudových domov z 19. storočia (ide o domy č. 7, 54 a 93), trojpriestorových kamenných bielených stavieb, kedysi so slamenu strechou. Verejnosti je prístupný – ako **Dom ľudového bývania** – sedliacky dom postavený okolo roku 1875 s autentickým zariadením. Jeho schátranú strechu z ražnej slamy v roku 2012 nahradili novou. Obec žije tradíciami a zvykmi minulosti – v obci vznikla myšlienka festivalu tradičnej ľudovej kultúry Čipka v Honte, ktorý sa od roku 2003 koná každý rok v inej obci mikroregiónu Východný Hont. Podobne sa od roku 2005 organizujú praktické kurzy paličkovania – Škola hontianskej čipky.

Suchánska trhlina. Pseudokrasová rozsadlinová jaskyňa južne od Sucháňa v Krupinskej planine, 18 m dlhá, vo vulkanoklastických andezitových brekciách na pravom brehu Suchánskeho potoka v časti Nad Stráňou asi 30 m nad dnom doliny 0,5 km na juhozápad od ústia Lahoša. Jaskynné priestory sú až 1,5 m vysoké. V území sa nachádza viacero ďalších malých jaskýň a skalných útvarov, o. i. 12 m dlhá rúrovitá **Trpasličia jaskyňa**, ktorá je dutinou po spráchnivenom kmeni stromu, zavalenom pyroklastickým prúdom, či skalný previs Pod Kútom.

Trúbiaci kameň (Turecká píšťala). Masívny balvan selektívne vyvetraný z neogénnych vulkanoklastických andezitových zlepcov v strmom svahu nad sútokom potokov Zabry a Líštica južne od Sucháňa v Krupinskej planine. Pozoruhodný je dvoma otvormi a vyrytými číslicami a znakmi. Podľa povesti otvory (i znaky) do kameňa vysekali Turci a trúbením (fúkaním do dier), ktoré sa údajne rozliehalo do veľkej dialky, sa navzájom dorozumievali.

Krupinská planina. Geomorfologický celok, najjužnejšia súčasť vulkanickej oblasti Slovenské stredohorie, s veľmi svojráznym charakterom, vyčlenená zhruba medzi Šahami, Krupinou, Pliešovcami, Červeňanmi a Veľkým Krtišom, s vrchovinovým až hornatinovým reliéfom. Ide o postupne deštruujúcu sa vulkanickú tabuľu vnútorne rozčlenenú zlomami na drobné hraste, ktorú budujú horizontálne vrstvy andezitových tufov, tufitov, pieskovcov, konglomerátov a brekcií, ktoré sa ukladali v neogéne v predpolí (dnes už erodovaného) stratovulkánu Javoria, a to najprv vo vodnom (morskom), neskôr v suchozemskom prostredí. Celkovo je jej povrch uklonený k juhu, najväčšiu výšku dosahuje na severe vulkanickými brekciami budovaný Kopaný závoz (775 m n. m.) severne od Senohradu. Južný strmý zlomový až 200 m vysoký okraj planiny nad Ipelškou kotlinou je intenzívne rozrušovaný eróziou vodných tokov, medzi dolinami ktorých ostávajú vyvýšeniny charakteru tabuľových svedkov (pretiahnuté chrby s plochým temenom). Potoky povrch tabule spätnou eróziou prerezávajú rôzne hlbokými (aj 200 m) údoliami, lokálne aj tiesňavovitými alebo kaňonovitými, a členia ju na čiastkové planiny. Na miestach s priepustnými vulkanickými či sedimentárnymi horninami sa strmé svahy týchto dolín stýkajú so širokými náhornými plošinami ostrými hranami. Inde, napr. na miestach s pokrývkou spráše, je územie postihnuté intenzívnou výmoloovou eróziou. Planina patrí povodiu Ipla, má lúčovitú riečnu sieť s odtokom (napr. Krupinice, Litavy, Vrbovka, Plachtinského potoka či Krtíša) do Podunajskej pahorkatiny a Ipelškej kotliny.

Názvy informačných panelov

1. Trasa náučného chodníka k Trúbiacemu kameňu (*Sucháň, centrum*)
2. Laznícke osídlenie (*panel chýba*)
3. Dom ľudového bývania (*chýba*)
4. Budovy a studne (*chýba*)
5. Obyvateľstvo (*chýba*)
6. História (*chýba*)
7. Zimozeľ, zimozeľ
8. Kamenec
9. De Paľa zabili
10. Pod Kútom, Uhliarka
11. Pseudokrasové jaskyne, horný mlyn (*na rázcestí Svíbi*)
12. Rak riečny
13. Dolný mlyn s karlovom
14. Trúbiaci kameň
15. Zabriansky gajdoš
16. Turčianka (*pri studni*)
17. Trasa náučného chodníka k Trúbiacemu kameňu (*Sucháň-Zabry, točňa*)

Informačné panely v teréne neobsahujú názov chodníka ani číslovanie. (Vyššie uvedené číslovanie neznamená ich poradie.)

